

ken zijn niet verder gekomen dan prijsvergelijking, zodat de kostenverschillen bijvoorbeeld kunnen zijn veroorzaakt door een verschil in salariering tussen de overheid en de particuliere sector. In dit verband wil ik de resultaten noemen van een afstudeeropdracht van *Jongen*. Hij heeft de mogelijkheden van privatisering onderzocht bij overheidsaccountants. Hij heeft daarbij o.a. gekeken naar de relatieve efficiency van accountants bij enkele door het Rijk gesubsidieerde instellingen. Zien we af van alle haken en ogen en beperkingen verbonden aan het onderzoek, dan zien we als indicatie dat „publics“, particuliere accountants dus, duurder zijn, hetgeen samenhangt met hun hogere salariering.

Afgaande op de onderzoeken van het Centraal Planbureau ter zake van verschillen in de loonstructuur tussen de particuliere sector en de overheid, waaruit blijkt dat de overheid de lager geschoolden beter betaalt dan de particuliere sector, terwijl voor de hoger geschoolden het tegengestelde geldt, èn uitgaande van het feit dat de loonquote voor de meeste overheidsactiviteiten erg hoog is, wil ik de volgende hypothese formuleren:

Uitbesteding van overheidsactiviteiten levert ceteris paribus een

- budgettair voordeel, indien het werk wordt uitgevoerd door veel lagere inkomenstrekkingen;
- budgettair nadeel, indien het werk wordt uitgevoerd door veel hogere inkomenstrekkingen.

De ceteris paribus-clausule houdt o.a. in, dat wordt afgezien van doorwerkingen in wachtgeld, werkloosheidsuitkeringen e.d. Aldus bezien zou privatisering leiden tot een erosie van bepaalde horizontale loonverschillen.

#### **Uitbesteden van werk: argumenten contra**

Het eerste argument dat in elke discussie direct wordt genoemd, betreft de *werkgelegenheid*. Uitbesteding (en afstoting) betekent een verlies aan arbeidsplaatsen bij de overheid. Echter, daar staat tegenover een veiligstelling en/of creatie van arbeidsplaatsen bij een particulier bedrijf. Als het efficiency-argument opgaat, zou men vervolgens mogen verwachten dat de uitbesteding per saldo leidt tot een daling van het totale aantal arbeidsplaatsen. Op korte termijn is dat te verwachten. Maar als óók het macro-economische argument opgaat, zullen de geïnduceerde investeringen leiden tot extra economische groei en dus ook tot arbeidsplaatsen.

Een tweede argument contra komt neer op het niveau van de *dienstverlening* voor de burgers. Tegenstanders van „privatisering“ zijn bevreesd voor het „sluiten van onrendabele lijnen“ bij bijvoorbeeld de huisvuilverwijdering en autobusdiensten en zijn dus bevreesd voor een daling van het serviceniveau. Tegen dit argument kan in de eerste plaats worden ingebracht, dat het niet geldt voor de interne diensten, zoals schoonmaken, kantine-diensten, verificatiewerk, e.d., en in de tweede plaats, dat bij uitbesteding het serviceniveau in het contract wordt vastgelegd, welk contract op naleving moet worden gecontroleerd. Het argument berust overigens niet op empirisch onderzoek. De indicaties die ik ontvang, wijzen er niet op. (Misschien is mijn antenne niet juist.) Het argument is klemmender bij afstoting van taken. Doch gaat het dan niet om een beslissing van de overheid die onderworpen is aan democratische controles? Als de overheid de baten niet langer vindt opwegen tegen de kosten, en daarom besluit een zaak te sluiten, daalt het voorzieningenniveau toch terecht?

Een derde argument dat wordt gehanteerd is, dat bedrij-

ven zich weinig gelegen laten liggen aan *niet-bedrijfs-economische waarden* als een schoon milieu. Het argument hangt direct samen met het micro-economische/budgettaire motief voor uitbesteding. Niettemin wil ik er een paar kanttekeningen bij plaatsen. In de eerste plaats mag milieuvervuiling voor het bedrijf kostendrukkend zijn, de eventuele ontdekking geeft het bedrijf een slechte naam en kan via straf de rentabiliteit drukken. In de tweede plaats ben ik er niet geheel gerust op dat de managers van overheidsdiensten, die de zorg hebben voor een ander beleidsterrein, het milieu altijd zullen ontzien. Helaas kennen we uit het recente verleden toch ook gevallen van overheidsbedrijven die betrokken zijn bij milieuschandalen?

Een vierde argument is gelegen in het *sociale beleid*. Een particulier bedrijf zal eerder zijn personeel extra belasten en ook makkelijker ontslaan dan een overheidsdienst. Ook wordt gesteld, dat de particuliere bedrijven eerder minder geschikt personeel zullen laten afvloeien naar de WAO. Ik vrees dat we voor dit argument onze ogen niet moeten sluiten.

#### **Kanttekeningen en misverstanden**

- In het voorgaande ben ik niet ingegaan op de hoofdvorm vrijwilligerswerk; dit bestek (naast andere beperkingen) dwingt daartoe.
- Bij de door mij genoemde en behandelde hoofdvormen van privatisering ben ik impliciet uitgegaan van een opvatting, waarbij het gaat om een overheveling van werk naar de particuliere sector. Meer expliciet wil ik stellen, dat ook ik, vanuit mijn globale definitie, een verzelfstandiging van overheidsorganen privatisering noem. Ook het invoeren van interne budgetteringssystemen en contractmanagement zou men dan privatisering kunnen noemen. Het is duidelijk, dat daardoor de spraakverwarring alleen maar groter wordt.
- Een conclusie waar gemakkelijk overeenstemming over kan worden bereikt is, dat er zeer weinig empirisch onderzoek is gedaan. Eerder heb ik gesteld dat het toch wonderlijk is, dat het begrip doelmatigheid centraal staat in de omschrijving van het economische aspect, van het object van de economische wetenschap, en dat tegelijk het aantal relatieve efficiënciestudies dat in Nederland is gepubliceerd, ongeveer op de vingers van één hand is te tellen.
- Niettegenstaande het voorgaande worden er wel besluiten genomen. De klacht wordt dan ook wel gehoord, dat vele besluiten nauwelijks cijfermatig zijn onderbouwd.
- Worden politieke besluiten gebaseerd op offertes en/of empirisch onderzoek van enkele jaren geleden, dan dreigt het gevaar dat het toen gesignaleerde kostenverschil (voor een deel) is verdwenen. De bezuinigingen hebben voor een stille sanering gezorgd en vele diensten gedwongen om hetzelfde werk te leveren voor een lager budget. Het wegknippen van de franje, het niet-opvullen van vacatures, enz., hebben uiteraard als effect gehad dat de efficiency, gemeten als de verhouding tussen de „output“ en de „input“, is gestegen.
- Door de aanhoudende bezuinigingsproblematiek, die enkele interessante gevolgen heeft voor de privatisering, zijn de belangstelling voor privatisering en de politieke bereidheid daartoe gestegen. Dit eerste effect is positief (qua inrichting). Tegelijk hebben, zoals hiervoor gesteld, de besnoeiingen en de pondsponds-